

Komentarji

Čudovito odkritje Rooseveltovega podpornika: ameriški business ni pošten!

Čikaški dnevnik majhnega (tabloid) formata "Daily Times", ki dosledno zagovarja Rooseveltov program gospodarske obnove in odbija napade drugih čikaških listov na ta program, je zadnje dni odkril nečuvno dejstvo. Treba je bilo potresne krize — in morda še drugih, trdih sunkov — da je omenjeni list prišel na to dejstvo.

Ob kratkem, list je dognal, da je ameriški business nepošten! Američani — piše ta list — so razumni, energični, sposobni in generozni ljudje, toda v teku let so v businessu izgubili poštenost. Ameriški business (gospodarstvo, trgovina, vse ekonomsko življenje) je danes nepošten in nemoralen! — In zdaj je treba, da Američani obnove — potegnejo iz kaluže depresije — ne le business, temveč tudi poštenje businessa, ki je tudi padlo v mlako. Privata inicijativa, osebna energija in individualna ambicija so velike sile za pogon businessa, vendar te sile ne pomagajo nič in so v nesrečo vsemu narodu, če ni poštenosti zraven!

Veliko se govori in piše o socialni revoluciji — nadaljuje omenjeni list — toda socialna revolucija, ki jo izvrše nepošteni ljudje, je brez pomena! Kajti na koncu konca forma vladavine ne pomeni nič za ljudstvo. Dober značaj, moralnost posameznika, voditeljev in pristave, je tisto, ki odločuje. Zaključuje pa, da vera v poštenost ameriškega businessa — da se ni izgubljena. Yes, ameriški ljudje so v stanju, da se tudi moralno prerode in popravijo!

Pisec članka je pošten, ker je priznal, da je ameriški business nepošten, kljub temu pa vztraja v veri, da privatni business lahko dobi nazaj poštenje, ki "ga je izgubil" — in to ni več pošteno.

Ameriški privatni business ni izgubil poštenja, ker ga ni nikoli imel. Na splošno namreč in v zvezi posameznikom, ki se trudi, da bi bili poštene. Pisec članka bi rad ohranil potico in rad bi jo pojedel, kar pa je nemogoče. Sistem privatnega kapitala (ekonomski individualizem in kolikor koli je drugih nazivov) je nepošten po svoji naravi in jedru, kajti njegov temeljni princip je, da skrbi le zase in na druge se ne sme ozirati. Privatni dobiček ni nikdar prevelik! Nikdar nima dovolj! Čim več kdo pridobi, tem več hoče imeti! Ako bi si kdo prisvojil ves svet — bi tudi ne bil zadovoljen!

To so temeljne lastnosti privatnega businessa, ki silijo ljudi, da morajo biti izkoriščevalci, sleparji, tatovi in roparji. To je sistem, ko "pes žre psa" — kakor se glasi ameriška fraza: "Ako ga ne bom jaz ociganil, ga bo drugi" itd. Posamezni podjetniki se ne bodo nikdar poboljšali v splošnem "prostovoljno", to je z moralnimi pridigami, ker "proste volje" ni. Vsakdo je navezan na obstoječe razmere, vsakdo se drži splošnih pravil in navad, izjeme so pa redke in nič ne štejejo. To potrjuje leto za leto, odkar je na svetu sistem privatnega dobička in privatnega plačila.

V takem sistemu je poštenost za ogromno večino ljudi le beseda — in druga ne more biti, ker ni splošnih pogojev za njo. Le oni posamezniki, ki se upirajo izkoriščanju svojega bližnjega in ki imajo prepričanje, da je ekonomsko izkoriščanje človeka po človeku socialna krivica, se zavedajo pomena te besede. In ti posamezniki polagajo temelj novi človeški družbi, ki bo morala biti poštena!

ŽELEZNIČARJI PREDLOŽE PROGRAM KONGRESU

Vsebuje več točk za rehabilitacijo železnic in protektiranje delavcev. O podpravljenju govore "kot zadnjemu sredstvu"

Washington. — Voditelji 21 železničarskih unij, ki so organizirani v Railway Labor Executives' asociaciji, predložijo kongresu daljši program za rehabilitacijo železnic in protektiranje delavcev. Program je "v interesu javnosti, lastnikov in delavcev" kakor pravijo voditelji — volk sit in koza cela, ampak le navidezno. V glavnem gre za protektiranje interesov delavcev.

Za dosego tega namena, ki je zapopen v zahtevah za skrajšanje delovnika na šest ur brez znižanja plač, za uvedbo penzijskega sistema, kateri načrt je bil predložen kongresu že v zadnjem zasedanju, za odškodninski zakon in brezposelnostno podporo, za omejitev dolžine vlakov in za polne vlakospremnice posadke — za dosego teh zahtev, ki bi stale od 300 do 600 milijonov na leto, predlagajo železničarji sledeče:

1. Znižanje kapitalizacije z izstizenjem vseh vodenih delnic ter znižanjem dobov ter obrestne mere. Kapitalna struktura naj se zniža toliko, da bodo železnice lahko zmagovale svoje obveznosti, nudile cenen prevoz, delavcem pa primeren zaslužek s stalnim delom ali pa "odškodnino" tekom brezposelnosti in penzijo na stara leta.

Vlada naj prevzame popolno financiranje železnic v svoje roke, ker lahko nudi cenejši kredit kakor bankirji, pravijo voditelji železničarjev.

2. Vlada regulacija vseh transportnih sredstev — avtostrukov, oljnih cevi in vodne transportacije. Federalni regulaciji so sedaj podvržene le železnice, katerim je onemogočena konkurenca z ostalimi transportnimi sredstvi.

3. So proti konsolidaciji železnic na način kot to zahtevajo železniške družbe, ki se ne oziirajo na interese delavcev niti mest, ki so v večji meri odvisna od zaslužka v železniških tovarnah — popravilnicah lokomotiv in vagonov. Glede izdelanja konsolidacijskega načrta zahtevajo železničarji pravico do zastopstva v vsaki komisiji ali odboru. Načelno so tudi proti takemu načrtu, ki bi pod privatnim lastništvom odpravil konkurenco ter ustvaril privatni monopol, kar je seveda namen konsolidacije.

Če mora priti do monopola železnic, tedaj naj vlada prevzame železnice v svoje roke ter jih obratuje v interesu splošnosti pravijo železničarji.

O skrajšanju delovnika na šest ur voditelji pravijo, da je potreben radi stalne racionalizacije industrije in velike brezposelnosti. V zadnjih letih je bilo odslovljenih 800,000 železničarjev. V najboljšem slučaju ne bo niti polovica teh zopet uspešnih, pravi George M. Harrison, predsednik Bratovščine železniških klerkov.

S tem v zvezi je on rek, da "morajo železnice prispevati svoj delež za odpravo brezposelnosti. Nikdar jim ne smemo dopustiti, da bi zvrnile problem brezposelnosti na železnice na rame drugih industrij," kar je stališče vseh železničarskih unij.

Kljub temu, da železničarji pravijo, da je ta program tudi v "interesu lastnikov", so železniške uprave drugačnega mnenja: niti zdaleka ga ne mislijo podpirati, ampak boriti se proti njemu. Izjema je le par točk, v glavnem vladna regulacija konkurenčnih transportnih sredstev. Najbolj se ogrevajo za konsolidacijo železnic pod privatno pravo, proti čemur se železničarji trdovratno in do sedaj z uspe-

Rusija prodala staro biblijo za pol milijona

Rokopis iz 4. stoletja prinese svetom stroje in drugo porabno blago

London, 28. dec. — Posebni kurir z diplomatskim potnim listom je včeraj prinesel iz Leningrada skrbno zavito staro rokopis, ki ga je Anglija kupila od sovjetske vlade za pol milijona dolarjev. Rokopis je biblija iz četrtega stoletja in je delo menihov v stari grščini. Izmed vseh starih biblijskih rokopisov, ki izvirajo iz 4. do 10. stoletja, katerih je okrog 114 na vsem svetu, je ta rokopis vsekakor najstarejši in najvažnejši. Naslov rokopisa je "Codex Sinaiticus" in obsega 26 knjig starega in novega testamenta, evangelij sv. Barnabe in Apokrif.

Rokopis je ležal v stari carski knjižnici, kjer je še mnogo drugih in dragocenih starin in umetnin. Angleška vlada je kupila rokopis za svoj Britski muzej. Sovjetska vlada je sprva zahtevala dva milijona dolarjev, nato je spustila ceno na milijon in končno na pol milijona. Pogodba se glasi, da se plačilo izvrši v strojih in drugih potrebščinah.

Senatorji za javen razvoj vodnih sil

Priporočajo, naj vlada prevzame projekt v Montani iz privatnih rok in zgradi elektrarno

Washington. — Veliki elektrarski projekt v Montani, poznani pod imenom Flathead in se je pred par leti bil hud boj zanj, bo najprej prevzela vlada in ga razvila ter upravljala kot javno institucijo. To priporočila senatni pododsek za indijanske zadeve, v katerem so senatorji Wheeler, Thomas iz Oklahome, Frazier in La Follette.

Dovoljenje za razvoj vodnih sil je pred par leti dobila Rocky Mountain Power kompanija. V delo je zabila že precej denarja vendar pa je s konstrukcijo prenehala. Sedaj zahteva revizijo pogodbe v svrhu znižanja rojalitet ali odškodnine Indijancem, na čijih rezervaciji se projekt nahaja, ter podaljšanje licenase. Senatorji so mnenja, če je stvar taka, potem je najbolje da vlada prevzame projekt in ga razvije v interesu javnosti. Razvoj hidroelektrike bi sploh moral biti le v rokah vlade.

Stroški za produciranje elektrike pri tem projektu so ocenjeni le na šest desetilk milov (en cent je 16 milov), kar je najnižja proizvodna cena kjerkoli. Projekt bo stal okrog pet milijonov in so senatorji mnenja, naj ga vlada vključi v svoj gradbeni program.

Bivši sovjetski prosvetni komisar Lunačarskij umrl

Pariz, 28. dec. — V Mentonu, Francija, je včeraj umrl Anatol Lunačarskij, bivši član sovjetske vlade, komisar prosvete in šolstva. Bil je tudi pisatelj in spisal je mnogo dram, ki so bile uspešno uprizorjene v sovjetskih gledališčih.

Duhoven maševal z zastrupljenim vinom in umrl pred oltarjem

Rim, 28. dec. — Zastrupljeno mašno vino je povzročilo smrt župnika v Fabbriju blizu Montefalconija (Tržiča). Ko je izpraznil kelih, se je zgrudil mrtev pred oltarjem. Na sumu sta dva župnikova sorodnika, ki sta bila aretirana. Afera je povzročila veliko senzacijo po severni Italiji.

hom borijo. Vsekakor volk ne bo sit in koza cela. Voditelji železničarjev so v tem programom pokazali, da probleme železnic veliko bolj razumejo kakor pa železniški baroni, v glavnem wallstreetški bankirji.

KORPORACIJE SPET VLEČEJO NASTNE PROFITE

"New deal" jih ponovno privlači na bogat pašnik. Profiti se dvigajo kljub padanju produkcije

New York. — Doba profitov se je zopet odprla, kakor pokazuje najnovejša statistika o finančnem stanju korporacij. Konservativni kritiki novega dela so mnogo kričali, da bo šel biznes po gobe pod NRA, ker ne bo mogel zmagovati višjih plač. Dogaja se pa baš obratno.

National City banka v New Yorku je objavila statistiko o finančnem stanju 205 korporacij s skupno vrednostjo skoraj sedem in pol milijarde dolarjev, ki so po "sedmih slabih letih" zopet pričele delati večje profite. Korporacije so reprezentativne 19 industrijskih skupin. Med njimi so tudi take, ki še vedno delajo deficit, ampak kot skupina delajo večji prebitok.

Poročilo National City banke se nanaša na prve tri četrtine tega leta in na zadnjo četrtino lanskega leta. Finančna alika te industrijske skupine 205 korporacij je ta-le:

1933—3. četrt.	\$129,576,000 profit
2. " "	80,876,000 profit
1. " "	14,831,000 deficit
1932—4. " "	11,583,000 deficit

V tretji četrtini tega leta je 77% korporacij izkazovalo profit, v drugi četrtini 61%, v prvi četrtini 43% in v zadnji četrtini lanskega leta pa 46%.

To izboljšanje korporacijskega "zaslužka", ki je precej veliko, je prišlo kljub temu, da je produkcija padla, odkar je dežela dobila NRA. Najvišja je bila v juniju in juliju, tik pred pravniki, ko še niso bile plače zvišane — kolikor in kjer so bile — v avgustu in septembru, kakor tudi naslednja dva meseca, ki pa tukaj ne prideta v poštev oziroma le september, pa je zdrknila navzdol za več kilonov. V istem času, namreč v tretji četrtini, se je zvišala tudi vsota izplačanih mezd, največ radi zaposlitve dela brezposelnih; zaslužek posameznega delavca se ni zvišal.

NRA in zvišanje produktivskih stroškov torej nista uničila biznisa, kakor so reakcionarni podjetniki napovedovali. Prvič po "suhih letih" so podjetniki kot skupina zopet pričeli delati profit, in omeniti je treba, da precej velik profit, kakor pokazujejo številke za tretjo četrtino "newdealskega" leta.

Glavni vir tega profita je v zvišanju cen, ne pa v zvišanju produkcije, ki se je v drugi polovici faktično znižala, kar pomeni nezdruvo gospodarstvo. Drugi vir profitarstva je v glodanju pravilnikov, vendar pa je ta vir manjši od prvega.

Dokler bodo korporacije delale profit na račun višjih cen in ne radi zvišanja produkcije kar pomeni več dela, toliko časa ni pričakovati realnega izboljšanja za delovne mase in deželo v splošnem. Končno je tako "izboljšanje" goljufivo, ker gre na račun življenjskega standarda. Slednjega je mogoče zvišati le na račun povečane produkcije, večje zaposlitve in večjih plač, ne pa z zvišanjem profitov na račun višjih cen.

Vatikan podžiga katoliške Špance k revolti

Vatikan, 28. dec. — Papeško glasilo "Osservatore Romano" zahteva od španske vlade, da mora pritiskati za odpravo vseh proticerkvenih točk v španski ustavi, španske katolike pa poziva, naj ne odnehajo od te zahteve. V istem članku piše, kako je sovjetski komisar Litvinov potegnil Roosevelta, ko ga je zagotvil, da sovjetska ustava dovoljuje svobodo verskega.

Roosevelt vbrizgnil več moči Labor Boardu

Francija je odklonila Hitlerjeve predloge

Direktnih pogajanj o razoroženju ne bo, niti ne bo nobenih reform Lige narodov, ki stremljo po reviziji versajske pogodbe

Pariz, 28. dec. — Francoska vlada je zaključila, da bo Francija nadaljevala razorožitvena pogajanja le na redni konferenci v Ženevi, ne pa direktno s posameznimi deželami kakor predlaga Hitler. Nemčija dobi formalen odgovor v tem smislu še te dni.

Francija je tudi proti fundamentalnim reformam Lige narodov, ki jih predlaga Mussolini in katerim pritrjuje Hitler. Te reforme cikajo na revizijo versajske mirovne pogodbe, Francija pa hoče, da ostane status quo te pogodbe.

Francoska vlada je pripravljena odpraviti polovico francoske letalske bombne flote, če druge države pristanejo na isto. To pomeni, da Francija vrže iz službe 175 bojnih aeroplanov.

Delavska uprava gradi stanovanja za delavce

Znižala je delovnik in umaknila redukcijo plač. Glasgow dobi tudi mestno banko

Glasgow, Anglija. — Socialistična uprava, ki je pred petimi tedni prevzela občno drugo največje mesto v Angliji, je takoj pokazala, da bo vladala v interesu delavcev.

Med prvimi čini je ukrep, s katerim je zvišala petletni program za gradnjo delavskih stanovanj od 12,000 do 20,000. Takoj je tudi odpravila šolnino za srednje in višje šole, ki je znašala pet funtov šterlingov (okrog \$30) za učenca ali učenko, ter vzpostavila reducirano podporo brezposelnim.

Sprejela je nadalje ambiciozen program za občinako nego in vzgojo otrok v posebnih klinikah in učnih zavodih, odpravlja otroško delo šoloobveznikov ter znižala delovnik mestnim uslužbencem s 56 na 48 ur na teden brez znižanja plač. Tudi učiteljske je dobilo nazaj stare plače, ki so jim bile pod prejšnjo vlado znižane za pet odstotkov. Mestnemu inženirju pa je prelovedala poset inženirske konference v Berlinu.

V načrtu ima tudi ustanovitev mestne banke ter drugih občinskih podjetij, ki bodo donosala dohodke.

Za počasno Anglijo je to dober rekord za dober mesec vlade. Delavska stranka je dobila večino v mestno vladjo pri zadnjih volitvah.

Holandija proti milosti za požigalca

Berlin, 28. dec. — Hitlerjeva vlada je prejela apel holandske vlade, naj suspendira smrtno obsodbo nad Marinusom Van der Lubbejem zaradi požiga nemške zborniške palače. Holandija smatra, da je fant prvič abnormalen in drugič je bila smrtna kazen za ta prestop dekretirana šele po storjenem činu. Casopisje v Nemčiji je — kakor bi odrezal — prenehalo pisati o tej aferi.

19 žrtev mraza v Chicagu

Chicago. — Devetnajst oseb je zmrznilo, oziroma umrlo za posledicami silnega mraza, v torek in sredo v Chicagu. Temperatura je še vedno blizu ničle.

NAROČNIKOM

Prihodnji ponedeljek, noveletni dan, je postavljen državni praznik in Prosveta ne izide

Odredil je, da so njegovi ukrepi obvezni, kar podjetnikov še ne moti. — Johnson dobi naslov "gromovnika"

Washington. — (FP) — S posebno naredbo je predsednik Roosevelt te dni prišločil na pomoč vladnemu delavskemu odboru, kateremu načeljuje senator Wagner iz New Yorka in odredil, da so vsi njegovi ukrepi s poravnanim delavskih spоров in stavk obvezni ter jih bo vlada skušala enforairati.

Delavski odbor je krvavo potreboval te nove moči, ker je zadnje čase bolj in bolj postajal le — "joke": skoraj noben podjetnik ga še ni vpošteval, vsaj ne močnejši, in so njegovi odloki postajali le — akademске vrednosti. Bolj dobro znane priče temu so Weirton Steel Co., Budd Mfg. Co. v Philadelphiji, sviloprejni baroni v New Jerseyju in končno pa Philadelphia Rapid Transit družba, ki je najnovejša kräteljica odboroškega odloka.

Pri tej družbi je že več časa stavka avtnih izvoščkov, ki se je zadnje dni razvila v splošno stavko voznikov. Družba je izvoške prav za prav izprla, ker so nosili unijske znake. Obenem s predsedniškovo naredbo je delavski odbor odredil končanje stavke avtnih izvoščkov ter družbi ukazal, da mora sprejeti na delo vse stavarke brez diskriminacije, opustiti kompanijsko unijo ter sporna vprašanja predložiti arbitraži. Stavkarjem pa je ukazal, naj pri delu ne nosijo unijskih znakov.

Družba je ta odlok enostavno ignorirala ter izjavila, da ne bo uposlila vseh stavarjev, niti opustila kompanijske unije, pripravljena je predložiti obveznemu razsodilcu le vprašanje mezd. To openšarsko stališče pa je pognalo tudi ostalih 20,000 voznikov v Philadelphiji na simpatično stavko, čeprav si je tajnik delavskega odbora dr. Leiserson prizadeval, da bi jo preprečil.

Vse to se je zgodilo že po predsedniškem odloku in pokazuje, da so tudi delavci izgubili zaupanje v Labor Board, ker so bili že prevečkrat potegnjeni. Veliko je slučajev, ko so delavci sprejeli odborov odlok, ne pa podjetniki.

Največ je tega kriv administrator Johnson, ki le grozi z bombastičnimi frazami, ne vzame pa nobene akcije, da bi glodalce in kršitelje Nire tiral pred sodišče. Znani komentator Haywood Brown je vsled te bombastike dal Johnsonu ime "gromovnik", katerega nihče več ne upošteva niti ne NRA.

V Washingtonu sicer kroži govoric, da se justični departement po navodilu NRA pripravlja na prosekucijo Weirton Steel kompanije, ki je baje v sporazumu s Fordom in Američan kom kompanijo izdelala načrt za ignoriranje sporazuma z delavskim odborom. Tem govoricam pa ni prej verjeti, da bo vlada faktično nastopila proti Weirtonovi družbi ter drugim velikim korporacijam.

V zvezi s predsedniškovo naredbo je za delavstvo važno vprašanje, koliko moči naj ima delavski odbor. Sedanjí aranžma je nezadovoljiv, ker podjetniki enostavno ignorirajo njegove odloke. Nič manj zadovoljivo bi ne bilo v slučaju, da ta odbor dobi absolutistično moč, ker bi s tem lahko zatri vse stavke; ki so za delavstvo najvažnejše orožje.

Sličen aranžma za posredovanje v delavskih sporih, kakor je na železnicih, je pa prepočasen in preokoren in za neorganizirane industrije sploh brez pomena. Vsekakor pa se bo s tem vprašanjem bavil prihodnji kongres.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

LOKOMOTIVA JE SLA ČEZ NJEGA

Na ljubljanskem kolodvoru je ubilo 33 letnega železničarja

Ljubljana, 9. dec. 1933.

Dve težki drami sta se dogodili včeraj v Ljubljani, obe na železnici. V Šiški je skočila pod vlak mlada ženska s novorojenčkom v sebi, na glavnem kolodvoru pa je po nesreči padel pod vlak 33 letni železniški premikalec Andrej Kolar, ki je stanoval v enem najbolj siromašnih delu Ljubljane, v gramozni jami ob Vodovodni cesti. Tamkaj so si ljudje s pomočjo mesta postavili majhne lesene barake in bajte in od tamkaj je hodil na težko delo na kolodvor tudi Kolar.

Včeraj dopoldne okrog 9. ure je Kolar stopal čez tire, pa je nenadoma pridrvel zagrebški hrzovlak ter je lokomotiva pograbila Kolarja ter ga vlekla s seboj kakih 30 metrov. Ves v krki je obležal v snegu ob progi. Kmalu nato so ga našli drugi železničarji ter obvestili reševalno postajo. Preden se pa je voz prepeljal ponesrečenca v bolnišnico, je umrl. Namestu v bolnišnico, ga je voz odpeljal v mrtvašnico. Kolar je bil poročen šele dve leti ter zapušta razen vdove tudi dva mala otročiča.

Legla z otrokom v sebi na tračnice

Zvečer okrog 8. pripelje osebnih vlak z Gorenjskega v Ljubljano. Ko sta 8. t. m. zvečer strojevodja in kurjač odklopila na glavnem kolodvoru lokomotivo ter jo odpeljala v kurilnico, sta opazila na kolesih kose obleke in krvave lise. Takoj sta sporočila to postajnemu vodstvu, ki je alarmiral čuvaje ob gorenji progi v Šiški, naj pregledajo progo, ker se je morala pripetiti nesreča.

In res — ob železniškem prelazu pri Aleševčevi ulici so našli dele raztrganega ženskega trupla, ki so ležali ob progi več metrov daleč. Takoj se je ugotovilo, da je ženska izvršila samomor, da je legla na omenjenem prelazu na tračnice in sicer tako, da je ležal njen život ravno na tračnici. Kake tri metre v stran so našli v snegu nedonošenega otročiča, ki se je v hipu nesreče ločil iz materinega telesa. Trupece otročiča-nerojenčka je bilo popolnoma nepoškodovano in je po zdravnikovem mišljenju še kako minuto po nesreči živele. Truplo samomorilke pa je bilo tako raztrgano in razstlačeno, ob progi, da ni bilo mogoče niti malo presoditi, koliko je bila stara in kakšen je bil njen obraz. Tudi listin niso našli nobenih, tako da niso mogli ugotoviti identitete takoj.

Šele naslednji dan so ugotovili, da je bila to komaj 21 let stara Terezija Resnikova, ki je služila poprej na Jesenicah, nazadnje pa v Medvodah. Dva dni pred svojim samomorom je prišla k znanki v Šiško, ostala tamkaj dva dni, na praznik 8. t. m. zvečer pa je odšla od doma, češ, da gre malo v mesto. Šla je naravnost h gorenjski progi ter pričakovala vlaka. Javili so se ljudje, ki so jo videli, kako se skriva ob grmovju v mrazu in — čaka vlaka. Da je nosna, je skrivala in ni nikomur tega omenila. Skrivnost, kdo je oče njenega novorojenčka, je odnesla samomorilka s sabo v smrt. Šla je v smrt pač le bede, ki bi se s prihodom otroka še povečala.

Po dveh letih so orožniki slučajno našli na 34-letnega Rudolfa Janežiča iz Trbovelj, ki so ga oblasti iskale zaradi uboja. Janežič se je namreč pred leti zatekel k ciganom, in sicer k ciganski družini Hudorovičev, ter se z njimi potepal iz kraja v kraj. Med cigankami si je izbral tudi svoje dekle, 25-letno Angelino Hudorovičovo. Z njo sta zvesto skupaj junačila po Dolenjskem, Beli in Suhi Krajini. Leta 1931 je v gozdu ob vasi Pri cerkvi (občina Struge) ustrelil s karabinko posestnika Petroviča, ki je bil doma s Hrvaškega, pa se je tudi pridružil ciganom ter izbral med njimi svojega dekleta. Takrat je Janežič z dekletom pobegnil od družine, ter sta se sama klatila po Dolenjskem. Na vesti

imata mnogo tatvin, vlomov in ropov, pa menda tudi požigov. Te dni pa so našli orožniki na Janežiča in njegovega dekleta v Selih-Sumberku, kjer sta se udeleževala kolin pri nekem posestniku. Oba sta bila prepeljana v novomeške zapore.

Obsojeni roparski vlomilci. — Na Čemšeniku pri Dobu je bil 10. avgusta letos izvršen roparski vlom v Svetlinovo hišo, o čemer smo že takrat poročali. V hiši bivajo 70-letni stari Miha Svetlin, njegova 40 letna hči Francika in 14-letna varovanka Karla. Omenjeno noč so vdrl v hišo trije z ogledom namazani vlomilci ter zahtevali denar, dolarje. Zvedeli so nekje, da je dobil stari Svetlin nekaj dolarjev iz Amerike. Toda vlomilci dolarjev niso našli, pa čeprav so poldrugo uro brskali ter stikali po hiši. Nakradli so potem raznega živila in nekaj zlatnine ter odšli v noč. Takrat so pisali tudi, da sta dva vlomilca pred odhodom poslila obe ženski, kar pa menda ni res. Vsaj na procesu, ki se je vršil te dni v Ljubljani pred velikim sodnim senatom, ni bilo govora o tem. Orožnikom je namreč uspelo vse tri prijati in so bili zaradi tega roparskega vloma obsojeni: Stanko Pančur na 10 let, Alojzij Kralj na 6 let in mladoletni Pavel O. na 4 leta robove.

V Stražnišču pri Kranju je umrla 83-letna Apolonija Bajželj. Pred tremi tedni ji je umrl sin, ki je gospodaril doma, pa starka ni mogla tega prenesti, v žalosti in starosti je umrla.

30-letnico društva "Slavije" je zabeležilo tudi ljubljansko "Jutro" s člankom 7. t. m. Članek je očividno napisal po člankih v "Prosveti".

Umrli so: V Zalcu posestnica Terezija Sušteršičeva, v Solkanu pri Gorici 82 letni posestnik Anton Gabrijelič, v ljubljanski bolnišnici Albina Dolničarjeva, v Skocijanu trgovec, gostilničar in posestnik Peter Durjava, v Celju 53 letni kamnosek Franc Kullich.

Novi direktor ljubljanskega konservatorija. — Znan glasbeni pedagog, dosedanji ravnatelj ljubljanskega direktorija, Matej Hubad je odšel v pokoj, na njegovo mesto pa je bil imenovan naš znani operni basist Julij Betetto, ki je že prevzel posle.

Nov smučarski dom. — V nedeljo 17. dec. so otvorili na Pokljuki največji in najmoderneje urejeni smučarski dom v državi. Smučarski šport, pač eden najlepših športov, se je v zadnjih letih silno razširil med Slovenci in v zimskih nedeljah vozijo polni posebni vlaki na Gorenjsko smučarje z njih "dilecami", ki si jih na izstopni postaji naložijo na rame ter jo mahnejo v višje ležeča pobočja in planote, kjer se smučajo v okrilju snežnih planin. Začetniki pa se vadije prvih par korakov na smučeh kar v ljubljanski okolici ali na Dolenjskem. Terene za smučanje imamo prav lepe na Dolenjskem, na Gorenjskem in zelo lepe tudi na Pohorju. Na Gorenjskem je zelo obiskovana od smučarjev vsoka planota Pokljuka, ki se razteza od Bleda in Gorji do Bohinje. In na tej planoti, na Goreljkah, je smučarski klub "Ljubljana" zgradil veliko smučarsko zavetišče, ki je moderno opremljeno. Dohod od njega ni težak, saj pripelješ tja lahko s avtom. Dom je dolg 36 metrov, širok 18 metrov, ima dve nadstropji in mansardo. V domu je nad 50 sob z eno, dvema ali več posteljami, štiri jedilnice, dve skupni ležišči, shrambe za smuči in mazanje, temnica za fotografije, kopalnica, prha, soba za tekmovalce, dom ima svojo električno centralo in centralno kurjavo, v vseh sobah je na razpolago mrzla in topla voda. Vseh postelj v domu je 125. Spodnji del doma je zidan, gornji lesen. Otvorili so ga 17. decembra.

Da je prišel v zapor za zimo. — Brezposelni sobni slikar Franc Jesenovec iz Rožne doline v Ljubljani je sredi novembra nekoč začel kričati pred neko gostilno: "Živel komunizem! Zazava mora se danes goriti!" Seveda so se takoj našli ljudje, ki so ga ovdili. Jesenovec je bil

kar vesel, ko je prišel stražnik ponj ter ga odvedel v zapore. Na policiji je Jesenovec vse gladko priznal in če bi hotel, bi priznal še več, kajti njegova žena je bila, da bi prišel v zapor, kjer je bolj toplo kakor zunaj na mrazu in dobiya tudi redno hrano. Sodišče mu je ugodilo ter ga zaradi protidržavnosti obsodilo na 1 leto zopora. Toda lahko se zgodi, da bo moral Jesenovec prebiti zimo vseeno na mrazu. Vsaj lani so kaznilnice izpuščale take kaznjence čez zimo domov. Zaradi varčevanja. In če se to zgodi tudi letos, bo Jesenovec preživel zimo na mrazu, leto dni zopora pa bo odsedel kasneje, zama.

Umor nepojasnen. — Umor starke Juvancičeve na Vidmu pri Krškem je še vedno nepojasnen in nič ne kaže, da bi ga kmalu pojasnili. Oblasti so sicer takoj po umoru aretirale umorjenkino sestro in brata v domnevi, da sta ta dva imela interes na tem, da Juvancičeva umre, ker bi oba podedovala starkino premoženje. Orožniki pa so bili najbrže pod vtiskom zadnjih umorov, ki so jih izvršili na umorjenih sami sorodniki, pa so tudi v tem primeru hoteli najti morilce v žlahti. Oba aretirana pa sta že iz zaporov preko insektorov razpisala 5000 Din nagrade tistemu, ki pomaga najti morilca ali prinese take dokaze, da bosta oba osumljenca izpuščena. Javil se ni nihče, pač pa se je sodišče pričelo o njuni nedolžnosti ter oba izpustilo. Zdaj policija preiskuje dalje in upa, da bo ob kakem novem umoru odkrila storilca, ki ima gotovo tudi te nepojasnjene umore na svoji vesti.

Umrli so: v Ljubljani Dane Berlot, v Rimskih Toplicah 57-letna vdova Marta Jakličeva, v celjski bolnišnici 74-letni Franc Golec iz Trnovelj, 53-letni Leopold Rižnar s Trličnega pri Sv. Roku in 26-letni Vinko Perkovič, občinski tajnik iz Rogaške Slatine-okolica.

Aforizmi

Upravičeno nekateri obsojajo materializem, toda le tedaj, če i njihov idealizem ne služi materializmu. Nedvomno takšni idealisti ne morejo razumeti "materialističnih" težnj tistih, ki stradajo ter streme predvsem za kruhom, ker so lačni; "idealizem" so pač krušna vprašanja postranskega pomena, ker ne poznajo trde borbe za golo življenje. Te svoje, resnično materialistične slepote pa seveda ne obsojajo.

Tudi misliti je prepovedano, ker pač marsikdo ne sme izraziti svojih misli, toda dovoliti svobodo mišljenja, se pravi, odpraviti suženjstvo, česar se nekateri najbolj boje, kajti prepričani so, da bi brez suženjstva ne mogli obstojati svet.

Junaštev tistih, ki so vse življenje trpeli krivico in takorekoč skrivaj umrli, pač nihče ne proslavlja, kajti ni zasluga trpeti krivice, nego postaneš slaven, če si tako "genialen," da si lahko krivice ter neodgovoren za zlo, ki ga seješ.

Izgubil orla, ker je odslovil unionista

West Roxbury, Mass. — J. J. Martin Co., ki prevaža pohištvo, je izgubila plavega orla, ker je odslovila nekega delavca, ki je pristopil v unijo. Kolikor je znano, je to prvi slučaj, da je podjetnik izgubil plavega orla vsled odslovitve unionista.

Veroučitelj je tolmačil deset božjih zapovedi.

"Kako se imenuje najkrajša zapoved, Sule?"

Mali Sule vstane: "Kaditi je prepovedano."

Živi prirodno, potrpečljiv bodi in ne kiči zdravnikov; s tem se sicer ne boš ognil smrti, toda občutil jo boš samo enkrat.

(Rousseau).

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel. Rockwell. 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBOR:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 LAWRENCE GRADISHEK, taj.bol.odd. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN VOGRIKH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNICI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik.....996 E. 74th St., Cleveland, O.
 JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik.....1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODBOR:

MATH PETROVICH, predsednik.....595 E. 140th St., Cleveland, O.
 ANTHONY CVETKOVICH.....983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
 JOHN OLIP.....149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODBOR:

JOHN GORSEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
 ANTON SULAI.....Box 27, Arma, Kana.
 JOHN TRCELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
 FRANK PODBOJ.....Box 61, Parkhill, Pa.
 FRANK BARBICH.....16010 Parkgrove Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODBOR:

FRANK ZAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
 FRED MALGAI.....25 Central Park, Peru, Ill.
 JACOB AMBROZICH.....418 Pierce St., Evelet, Minn.

POZOR!—Korespondenca s glavnimi odborniki, ki deluje v gl. uradu, se vrši takole:

VSA FIRMA, ki se nametaje na polje gl. predsednika, naj se naslovi na predsedništvo.

VSE DENARNE pošiljave in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odbora in jednote robne naj se pošiljajo na gl. tajništvo.

Vse zadeve, tičejoče se bolniške podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.

Vse zadeve v zvezi s blaginjskimi posli, naj se pošiljajo na blaginjsko.

VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Franku Zajcu, predsedniku nadzornega odbora.

VSI PRIZIVI na gl. porotni odbor naj se pošiljajo na Johna Goriška, predsednika porot. odbora.

VSI DOPISI in drugi spisi, namena, soglas, naročila in spisi vse, kar je v zvezi s glavnim jednoto, naj se pošilja na "PROSVETO," 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:

Communications for the supreme president should be addressed to him.

All remittances of money and business concerning lodges and members other than sick benefit should be addressed to the secretary's office.

Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.

Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.

Charges, complaints and appeals should be addressed to John Gorišek, chairman, Judicial Committee.

Dvajset držav že potrdirlo novi tje amendmenta forsiral socialistični poslanec Darlington Hoopes iz Readinga.

Dva dušna pastirja vladna upoalenca

Cleveland. — Med brezposelnimi, ki vihtijo kramp in lopato na cesti trideset ur v tednu in po 50c na uro pod vodstvom: CWA, sta tudi 65-letni "reverend" L. W. Lowry in njegov sin Lewis, oba pastirja tukajšnje univerzalistične cerkve.

Metropolitan Opera Association

V NEW YORKU

z veseljem naznanja, da ji je s sodelovanjem izdelovalcev LUCKY STRIKE cigaret omogočeno uporabljati vse možnosti obeh omrežij, Rdečega in Plavega, National Broadcasting Company, tako da v soboto, 30. decembra, in zatem vsako soboto od dveh, Eastern Standard Time, in dokler ni vsaka opera končana — cele opere, proizvajane v Metropolitan Opere House, bodo broadcastane. Vemo, da se bo javnost z veseljem poslužila teh edinstvenih prilik. Pomenjajo namreč, da je opera v svoji najboljši obliki prinešena v vsak dom v Združenih državah. Po našem mnenju je to velik korak naprej v razvoju dobre godbe v tej deželi ter da bo to velikega zanimanja in vir veselja za slehernega v Ameriki.

Metropolitan Opera Association

GIULIO GATTILICAZZA

Generalni Upravitelj

Louis Adams

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISILJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Streslo me je ob tem pogledu in vse naslednje dni sem zrl na Novi York malodane s studom in gnusom. Lepi mestni deli so nekako izgubili na prelesti v mojih očeh. Odkrilo se mi je, da so nebotičniki sajasti in umazani. Veliki mostovi, ki se vzpenjajo čez East River, so se mi zazdeli vse bolj strašni in grozni kakor lepi in veličastni.

In sklenil sem, da ne bom ostal v Novem Yorku.

III

Domislil sem se Lonija Burtona. Spomnil sem se, da ima dom v Milfordu v Pennsylvaniji; kmalu sem ugotovil, da to ni tako daleč od Novega Yorka.

Toda v Milfordu, čarobnem, morda najprijaznejšem mestecu, ki sem jih dotlej videl v Ameriki, sem zvedel, da je Mrs. Burton, Lonijeva mati, umrla; upniki so se polastili doma, o Loniju pa ni nihče točno vedel, kje je. Nekdo je menil, da je odšel v Californijo.

Odločil sem se, da poiščem Petra Molka. Misli sem si, da bo še vedno v Forest Cityju, ki leži blizu Milforda. Prijetno sem bil presenečen, ko sem našel Molka in videl, da se mu je zdravje znatno izboljšalo; tudi njegova in ženina trgovina z mehanizmi blagom je šla dobro. Vesel je bil, da me zopet vidi. Rekel mi je, da sem videti zdrav in krepak ter da govorim angleško bolje od marsikaterega rojenega Američana.

Dva dni sem ostal v Forest Cityju kot Molkov gost. Opazil sem, da se v tem kraju nemalemu številu slovenskih družin godi še dokaj dobro. Nekaj si jih je zidalo nove hiše.

"Kaj kaniš pa zdaj zčeti?" me je vprašal Molek.

Odgovoril sem mu, da sam prav ne vem; da imam zdaj lepo priliko, da bi se za nekaj časa malo razgledal po deželi. Na Zapad da me vleče. Molek je menil, da ta misel ni napačna. Zaupal sem mu, da bi rad kdaj poskusil pisati v angleščini. Ta še vsa nejasna misel, da bi nekoč pisal v angleščini, se je jela oglašati v meni, ko sem služil v Campu Taylorju.

Rad bi si bil ogledal prestolnico Združenih držav in odšel sem v Washington, D. C. Dva dni sem hodil po mestu in si ga ogledoval. Imel sem občutek, da sta mi cesti Wall Street in Broad Street v New Yorku dali določnejši vtis moči in sile kakor poslopja zvezne vlade. Bela hiša, kjer je Wilson ležal bolan, je bila videti lepa stavba; vse je bilo spokojno okoli nje. Capitol pa se mi je zdel skoro grd.

Zbornica in senat sta zasedala. Šel sem pogledat v senat, kjer sem z galerije za občinstvo videl prizor, ki mi bo za vedno ostal v spominu. Gledal sem na narodovo najvišje zakonodajno zastopništvo ter poslušal gentlemana, veletrgovca s prašiči, ki je z gromkim in svečanim glasom govoril o nečem, česar vam po skoro enournem poslušanju ne bi mogel točno opredeliti, dočim so njegovi tovariši, ki jih ni bilo več nego šestdeset, dremali, posedali po stolih ter brezizrazno strmeli predse ali pa kramljajoč postajali v majhnih grupah po dvorani.

Ta prizor mi je odprl še en intimen vpogled v mehanizem ameriške demokracije. Ko sem približno eno uro sedel na galeriji, se mi je ta prizor zdel tako smešen, da sem odšel iz bojazni, da ne bi bušil v smeh. In če se sedaj oziram nazaj, se mi zdi, da je moja mladostna povojna resnost dobila prvi resni sunek na galeriji za občinstvo v senatu.

Tragodija zadnjih Ink

(K 400 letnici osvojitve Peruja)

Dr. Vlad. Travner

(Nadaljevanje.)

Poleg sonca so častili še Mesec. Planete, Blisk i. dr. Vrhovni verski poglavar je bil Inka. "sin Sonca" ali veličevni sončni bog. Užival je božjo čast. Vsaka stvar, katere se je dotaknil, je bila "tabu", t. j. sveta in nedotakljiva. Njegova duhovna in posvetna oblast je bila neomejena. Kot znak svojega dostojanstva je nosil belo obleko iz najfinejše volne, na čelu pa ovez tra k iz temnega škriata z mnogimi na zlatih gumbih pritrdjenimi kratkimi vrvicami, tako zvani "lautu". Če je izročil kralj komurkoli tako vrstico, mu je podelil s tem absolutno oblast nad življenjem podanikov. Može in šene so šli prostovoljno v smrt; kajti vrstica iz "lautu" je bila znak ukaza gospoda in boga. Vlada, ki jo nosili najvišji dostojanstveniki na zlatem prestolu, okrašenem s cvetjem in perjem. Tudi vse orodje, ki ga je rabil, je bilo iz zlata. Kakor azijski knezi, je imeli tudi Inka velik harem. Žena (koya) pa je bila sama ena, navadno — kakor v Egiptu — kraljeva sestra. Prestolonaslednik je bil običajno najstarejši vladarjev sin. Užival je skoraj isto čast kakor oče in nosil kot znak na čelu rumen "lautu". Vsi sinovi Inke so imeli naslov "Auqui". Če je kralj umrl, si je izbral naslednik nov,

po možnosti še stajnejši dvor in obdržal vrh tega vso opremo in vse uslužbence svojega prednika.

Poročila o vladarjih tega carstva so dokaj različna. Vsa pa so edina v tem, da so bili vsi brez izjeme modri in plemeniti, da so posvetili vse svoje moči blaginji naroda in da ni niti eden zlorabil svoje oblasti. Kje na svetu je še kaka druga država, ki more dati svojim knezom tako slajno hvalo? Kako slepa in kruta je bila usoda, ki je dopustila, da so prišli v ta zemeljski raj oholi in pohlepni osvajačevalci in prinesli namestu ljubezni sovraštvo, namestu blagostanja uboštvo, namestu morale gnolobo, namestu zdravja boleznin in vse druge "darove" hvalisane evropske civilizacije? Kdo ve, kako vloga bi igralo v zgodovini človeka carstvo Ink, če bi mu dovolila usoda nadaljnji mirni razvoj in oplodila in poglabilo cvetočo peruansko kulturo z duhom resničnega krščanstva?

Ob času, ko je odkril Kolumb Ameriko, je vladal v Peruju 12. oziroma 10. Inka Huayna Kapach (1475—1525), ki je — ko edini svojega rodu — okoli 1. 1500. z orožjem porazil kralja očeale Schyri ali Quito (v dan. Ecuadorju) in razširil tako avtoke državo do skrajnih mej, ki jih je dosegla. Kakor njegovi predniki, je skrbel vneto za blagor podložnikov in dovršil znamenito cesto do severne prestolnice Quita. Iz prvega sina Huascarja (a pred 1. 1500.). Pozneje se je poročil proti dotedanjim tradicijam s hčerjo premaganega quitskega kralja, ki mu je rodila sina Atahualpa (r. po 1. 1500.). Pred smrtjo je razdelil ogromno državo tako, da je dobil Atahualpa Quito, vse ostale dežele pa Huascar.

Četudi je bila delitev umevna in pravična, so se čutili Peruanci uželjene in so nahujskali Huascarja, da je šel v boj zoper svojega brata. Posrečilo se mu je, da ga je ujel in vrgel v ječo. Atahualpa pa je kmalu ušel in pripovedoval svojim pristašam, da ga je spremenilo Sonce v kuščarico in mu tako omogočilo beg. Z bogatimi darovi in obljubami je pridobil večino vojske in porazil brata tik pred prihodom Pizarra v bitki pod vznožjem Chimborasa.

Tako je postal Atahualpa edini vladar cele države. Uželjeni Huascar pa se je — kakor smo slišali — obrnil na Pizarra za pomoč.

Usodni spor dveh bratov je povzročil propast države. Kajti, če bi bili Peruanci takrat složni, bi lahko — kljub nepopolnemu orožju — premagali skupnega sovražnika. Tako pa so v neverjetni zaalepljenosti opustili dolgo vsak napad ali odpor, četudi so se jim nudile mnoge ugodne prilike. Nehote se nam vsiljujejo v spomin povsem slične razmere, ki je uničil Fernando Cortez nekaj let pozneje mogočno mehičkanako cesarstvo. Tudi tu so omogočili Špancem zmago domači spori med Azteki in malo poprej podjarmljenimi plemeni, ki so pozdravila osvajačevalce kot rešitelje. Usodi obeh držav dokazujeta —

poleg mnogo drugih primerov, da vladajo v zgodovini zakoni, ki so nam nepojmljivi.

Z veseljem je sprejel lokavi Pizarro Huascarjevo ponudbo; kajti spoznal je takoj izredno ugodni položaj in je računal s tem; da bo uničil najprej enega in potem drugega tekmeca. V San Miguelu je pustil iz previdnosti večjo posadko; sam pa se je odpravil s 120 pešci, 62 konjeniki, nekaj topovi in nekaj pešmesece septembra 1532. v notranjost dežele. Njegov prvi cilj je bilo mesto Cajamarca, oddaljeno kakih 20 dnevnih pohodov. Pot ga je vodila preko puščave Sechura, ki se razteza 20 milj med morjem in Andi. Prehod je bil zelo naporen; vsa okolica je bila peščena, brez trave, drevoja in vode. Tu bi zadostovale že male čete, da bi uničile Pizarrovo vojsko. Brez odpora je prišel do gorovja, kjer je moral prekoračiti ozke soteske.

Tudi tu bi mu Peruanci lahko zastavili pot. Zgodilo pa se ni ničesar. Še več: lahkoverni Atahualpa mu je poslal nasproti poslanea s slikanimi čevlji in zlatim ovratnikom za bodočo avdijenco. Pizarro ga je sprejel z velikimi častmi, mu izjavil, da prihaja v deželo le po naročilu svojega kralja in zagotovil, da bo čuval življenje in premoženje prebivalcev. V Cajamari je nastanil vojske v nekem svetišču in v palači Inke, da bi bil varen pred morebitnimi nenadnimi napadi. Nato je poslal dva častnika (eden od teh je bil njegov brat Fernando) z 20 konjeniki v tabor Atahualpe oddaljen komaj eno miljo od mesta. Tu je čakala namreč peruanska vojska, da bi zabranila Pizarrovo pohod v Cuzco. Deputacija naj bi se poklonila vladarju in ga povabila, naj pride v mesto, kjer ga pričakuje njihov poveljnik. Atahualpa je sprejel poslanca z velikimi častmi, sedeč na zlatem prestolu in obdan od najvišjih državnih funkcionarjev. Oblebil jim je, da bo prišel naslednjega dne v mesto in izrekel gostom dobrodoščilo.

Pri tej priliki so videli Španci v kraljevem taboru ogromne zaklade zlatih in srebrnih posod, nakita, dragih kamnov, pletenin itd., kar so sporočili nemudoma svojemu vodji. Takrat je sklenil Pizarro, da se polasti tega bogastva in vladarja, ki naj bi mu služil kot slepo orodje, kakor je storil Fernando Cortez z nesrečnim cesarjem Montezumom. Sredstvo pa, ki si ga je izmislil, je bilo tako odurno, da najdemo težko slični primer v svetovni zgodovini. Pizarro je zlorabil namreč poštenost neizkušenega Atahualpe, ki je verjel njegovim lepim besedam in hinavskim obljubam in ki zaradi tega ni mogel slutiti, da ga hoče nasprotnik zahrbtno uničiti. Kot prevezo pa je uporabil Pizarro krščanstvo. Ta zločin je in ostane za vse čase sramoten madež ne samo za španski narod, temveč za ves olikani svet.

Ponoči je skril španski poveljnik 20 dobro oboroženih vojščakov ob cesti, po kateri bi moral priti Atahualpa v mesto, zbral okoli sebe četo najdrznejših mož, postavil ostale pešce tako, da so mu bili vsak hip na razpolago, razdelil konjenice na 3 ločene kraje, razvrstil topove, da so obvladovali vhod v mesto in pripravil vse za napad.

Naslednjega dne — 15. novembra 1532 — se je podal Atahualpa v dolgem svečanem sprevodu v Cajamarca. Sedel je v krasni nosilnici iz čistega zlata, okrašeni z mnogimi dragimi kamni, barvanim perjem in cvetjem. Oblečen je bil v dragocen ornat; čelo pa mu je krasil lautu. Nosili so ga številni dvorniki v sijajnih oblekah. Vladarja so obdajali godbeniki, igralci in plesalke. Za njim so nosili služabniki na dragocenih stolih najvišje dostojanstvenike. Spreved so zaključili številni vojaki. Ceremonialni pohod je trajal ves dan, tako da je prišel kralj šele proti večeru v mesto.

Španski zgodovinarji, ki bi radi olepšali ogabni Pizarrov zločin, pripovedujejo, da je ukazal Inka pri vstopu v mesto Špancem, naj privežejo konje in pae in da jim je hotel tako nastaviti past, v katero se je ujel sam. Ta očitek je neutemeljen. Kraljeva želja je umevna, ker Peruanci teh živali niso poznali, zato se je Atahualpa opravičeno bal, da bo prišlo do nemirov, ki jih je ho-

tel preprečiti. Kako otroško zaupljiv je bil Inka, dokazuje dejstvo, da je odpustil ob sprejemu dve tretjini vojske in se podal z ostalimi vojaki v mesto kljub temu, da je bil položaj za Peruance v ozkih ulicah mnogo neugodnejši kakor na odprtem polju, kjer bi po svoji ogromni številni premoči lahko obkolili in uničili pičle nasprotnike. Pa tudi, če bi imel Inka res namen uničiti Špance, bi bilo to razumljivo, ker bi ravnal v opravičeni samoobrambi, med tem ko je vodil Pizarra samo pohlep po tujem blagu in oblasti, do katere ni imel pravice.

Komaj je došel Atahualpa v mesto, je stopil pred njega dominikanec Vincenc Valverde, ki je spremljal špansko ekspedicijo, s križem in evangelijem v rokah. V dolgem govoru je razlagal kralju ustvarjenje sveta, greh Adama in Eve, kako se je božji sin učlovečil, učil, trpel, umrl na križu in vstal od mrtvih, kako je izročil sv. Petru in njegovim naslednikom, rimskim papežem vsa oblast na zemlji in kako je slednjič papež Aleksander VI. podaril španskemu kralju vse dežele novega sveta. Nato ga je pozval, naj takoj sprejme krst in prizna vrhovno oblast sv. očeta in vladarja Španije. Če izpolni Atahualpa to zahtevo, mu bo kralj milostno dovolil, da sme v njegovem imenu še dalje vladati v deželi. Če pa teh pogojev ne sprejme in če ostane zakrknjen brezbožnik, ga v imenu Odrdešenika prekolne in napove njemu in njegovemu narodu boj na življenje in smrt.

Ta sprejem in zahteva fanatičnega meniha sta bila izredno čudna. Saj niso imeli Inka in njegovi podložniki pojma o krščanstvu, papežu in španskem kralju. Vrh tega ni obvladal toliko dobro tujega jezika in ni mogel pravilno raztolmačiti mnogih pojmov (n. pr. "krst", "papež" itd.), ki jih sam ni razumel in za katere peruanski jezik ni imel izrazov. Tako je zvedel Atahualpa samo, da hočejo Španci omejiti njegovo oblast in da mora zatajiti (kot verski poglavar!) vero svojih očiakov.

(Dolje prihodnja.)

Pri krojaču

Krojač: No, ta svrtnik se bo pa imenito nosil. Kaj takanega se sploh ne da plačati.

— Dobro, samo povejte mi, če bi mi mogli dati to pisмено.

"V daljavo tisočih kilometrov brzita dva avtomobilista, drug poleg drugega. Vsak pa vozi z brzino 120 kilometrov na uro. Kje se bosta sestala?"

"V bolnišnici, gospod profesor!"

"Poglej, kaj piše ta list o angleški kraljici! Pravi, da ima dva milijona posod iz porcelana."

"Ta prav gotovo še ni imela služkinje."

"Ali je bila gos, od katere je to bedro, zaklana?"

"Jasno, gospod!"

"Kako mučenje živali! Še tri minute bi jo pustili živeti, pa bi poginila od starosti..."

Zimske bolezni

Nevarnost ozeblin

Bolezen ima svoje letne časisto tako kakor človek. Večina bolezni, ki se javljajo v zimskem času, pa je posledica prehladov in premraženj.

Vse so že poskusili proti njim včasih z uspehom, včasih z neuspehom. Stotera zunanja sredstva imajo uspeh, če gre za isto lokalno zlo, ki je nastalo zaradi majhnega krvavljenja in poškodovanega tkiva. Uspehi pa nimajo nobenega, če so vzroki ozeblin notranji in znak pravilnega krvnega obtoka splošnega slabotnega stanja. Ozeblin imajo namreč lahko svoj izvor v motnjah na čisti drugih delih telesa, kakor se n. pr. premraženje v premošnje nog lahko razvije do boleznih na povsem drugih, oddaljenih telesnih organih. Ze slabotni prehodni prehladi okončajo dijo do zastojev obtoka v tilju, kar se prenese preko krvnih poti na različne organe, tako da je končni učinek mokrih nog n. pr. nahod, vnetje v grlu ali hripa. Na podoben način lahko vpliva seveda tudi pregrete, n. pr. po bivanju v vročih prostorih. Posebno rad pride hujša bolezen tedaj v oblika skozi nos, kjer se v izsušenih sluznicah vgnezdijo bakterije, ki v normalnih okolišinah drugače ne škodujejo.

Najsi človek v zdravih dneh sočloveku stisne še toliko bledov v roko, pa mu ne bo škodilo. Čim pa je ta malo prehlajen, dobi te bacile v usta ali nos, kmalu pokažejo, kaj znajo. A tudi zdrav človek utegne od prehlajenega dobiti tovor škodljivih kali, kajti kali iz obolelega človeka imajo vse večjo, bolešno povzročajočo moč. Tako lahko dobiš v delavnici ali v pisarni bolezen od tovariša, ki si je premočil noge, dasi si ti sam sedel ali stal na suhem.

To nam pa tudi kaže pot, kateri se boleznim ohranimo. Prav nič se moramo čuvati prehladov, drugih okuženj. Za oboje stanemo odporni, če si pravočasno utrjujemo telo. A to se seveda ne zgodi s pitjem "krepkih" pijač, ki nam tudi med boleznijo ne zaležejo nič. Pre nam bodo k ogretju telesa pomagali razni vroči zdravilni čaji.

RUSKA STRATOSFERNA RAKETA

Leningrajska letalsko-kemična družba je pričela pred časom graditi prvo rusko stratosferno raketo za raziskovanje najvišjih zračnih plasti. Raketni trup je iz lahke kovine in jo bosta kralila bencin ter tekoči kisik. Po obliki spominja na podolgovat granato. V zgornjem delu bodo nameščeni merilni instrumenti, v srednjem kurivo, spredaj pa motor. Raketa naj dosega višino preko 30 km. Padalna priprava ji bo po določeni višini omogočila gladek povratek na zemljo.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čamke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

Vsa poiznanja daje vodstvo tiskarne
Črna smerna, unifikirano delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY
2657-59 So. Lawrence Avenue
Tel. 666-4444
Chicago, Ill.

Tudi se dajo na željo tudi vse vrste posrednosti